

процес навчання сприятиме ефективній адаптації студентів до нових умов. З огляду на це актуальними є педагогічні умови міжкультурного виховання майбутніх лікарів, а саме: використання потенціалу суспільно-гуманітарних дисциплін для міжкультурного виховання майбутніх лікарів; розроблення програми спецкурсу «Технологія побудови міжкультурних взаємин» для майбутніх лікарів та впровадження його в закладах вищої медичної освіти; оволодіння студентами технікою міжкультурного спілкування в позанавчальний час.

Налагодження міжкультурного спілкування сприяє також організація культурних заходів, у яких беруть участь студенти з різних країн. Зокрема, кафедра української мови, основ психології та педагогіки ХНМУ пропонує іноземцям безліч заходів, які допомагають ознайомитися з українською культурою (День української мови, День вишиванки, День Тараса Шевченка та багато інших). Такі заходи сприяють вивченню способу життя українців і розумінню української психології та ментальності.

Отже, міжкультурне виховання майбутніх лікарів є складовою освітнього процесу в закладах вищої медичної освіти. Педагогічними засадами такого процесу є спрямованість на формування професійної комунікативності між студентами, оволодіння ними прийомами, методами, формами педагогічної взаємодії на засадах партнерства та взаєморозуміння, коригування власної поведінки й професійних дій під час побудови гуманних стосунків між ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова А. И. Поликультурная образовательная среда / А. И. Богданова // Современные наукоёмкие технологии. – 2011. – № 1. – С. 113–115.
2. Довгополова Я. В. Формування толерантних відносин студентів у полікультурному середовищі вищого навчального закладу : дис...канд. пед. наук : 13.00.05 / Довгополова Я. В. – Луганськ : Б. в., 2007. – 206 с.
3. Козубовська І. В. Формування готовності іноземних студентів-медиків до міжкультурного спілкування / Козубовська І. В., Данко Д. В. // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. – Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2017. – Вип. 1 (40). – С. 136–137.
4. Кульбачко К. Є. Студенти-медики України в інтеркультурному просторі / К. Є. Кульбачко // Інноваційні тенденції підготовки фахівців в умовах полікультурного та мультилінгвального глобалізованого світу : зб. тез доповідей II Міжвузівської наук.-практ. конф. – Київ, 11 квітня 2017 р. – С. 138–141.
5. Лугова Л. О. Роль викладача клінічної кафедри в організації виховної роботи зі студентами медичного вищого навчального закладу / Л. О. Лугова, Ю. І. Семененко // Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні : матеріали XIV Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ. – Тернопіль, 18–19 травня 2017 р. – У 2 т. – Т. 2. – С. 83–84.

УДК 811.161.2'367.335

Глазова С.М.

Бердянський державний педагогічний університет КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЯСНЕННЯ В ДІАЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Питання взаємодії мови та мовлення – одне з найбільш важливих у лінгвістиці, хоча йому довгий час не приділяли належної уваги. Комунікативний аспект дослідження пояснювальних конструкцій передбачає залучення поняття мовленнєвого контексту. Це достатнє смислове оточення, яке дозволяє більш чітко й аргументовано простежити закономірності утворення й функціонування пояснювальних конструкцій. У діалогічному мовленні засвідчено випадки, коли пояснювальні висловлення, продуковані одним мовцем і ті, що мають розчленовану структуру: пояснюване належить одному зі співрозмовників, а пояснювальне –

іншому. Конструкції останнього типу становлять яскраве свідчення взаєморозуміння мовців у процесі спілкування.

Ключові слова: пояснювальні висловлювання, комунікація, діалогічне мовлення, пояснюваний і пояснювальний компоненти, розчленована структура.

The question of interaction of language and speech is the most important in linguistics, though it hasn't been payed attention for a long time. Communicative aspect of research of explanatory constructions foresees using of the motion of speech context. With the help of we can clearly and argumently to see regularity of building and functioning of explanatory constructions. In dialogue speech we have some esplanatory expressions are produced by one speaker and also those which have disconnected structure explanatory statement belongs to one of the interlocutor and expressions which was explained belongs to another. Constructions belongs of last type are good example of interunderstanding of speakers in the process of communication.

Key words: explanatory component, communication, dialogue speech, explanatory expressions, disconnected structure.

Вопросы взаимодействия языка и речи – одни из наиболее важных в лингвистике, хотя им долгое время не уделялось должного внимания. Коммуникативный аспект исследования пояснительных конструкций предусматривает использование понятия речевого контекста. Это достаточное смысловое окружение, которое позволяет более четко и аргументировано проследить закономерности создания и функционирования пояснительных конструкций. В диалогической речи обнаружены случаи, когда пояснительные высказывания, произведённые одним говорящим и имеющие разчленённую структуру: поясняемое принадлежит одному из собеседников, а поясняющее – второму. Конструкции последнего типа являются ярким свидетельством взаимопонимания в процессе общения.

Ключевые слова: пояснительные конструкции, комунікація, діалогіческая реч, поясняемый и поясняющий компоненты, расчленённая структура.

Взаємодія мови та мовлення – одне з найбільш важливих питань у лінгвістиці, оскільки мовленнєвий контекст - це достатнє смислове оточення, яке дозволяє більш чітко й аргументовано простежити закономірності утворення й функціонування пояснювальних конструкцій. Непересічного значення в цьому розумінні набуває дослідження умов формування пояснення на рівні діалогічного мовлення, де фактично в експлікованому вигляді подається ситуація створення пояснювальної конструкції. Звернення в роботі до цих аспектів означає вихід до кола питань, які становлять предмет комунікативної лінгвістики як галузі мовознавства [2, с. 7], що свідчить про актуальність обраної теми.

Досить довгий час у лінгвістиці дослідження речень (пояснювальних зокрема) у комунікативному аспекті як висловлень не надавали належного значення [4, с. 143]. Уперше питання про необхідність дослідження речень як одиниць функційних, динамічних, мовленнєвих, висунув у роботі «Про так зване актуальне членування речення» В. О. Матезіус [7, с. 239–245] та М. В. Ляпон, який довів, що усе ж уходження речення до тексту спричиняє виникнення його явної або неявної залежності від оточення [3, с. 74–75].

Мета статті - визначити причини формування та ілокутивний потенціал пояснення в діалогічних контекстах. Для досягнення поставленої мети слід розглянути особливості функціонування пояснювальних конструкцій у різноманітних мовленнєвих контекстах.

Важливим аспектом дослідження пояснювальних висловлень у прагматичному аспекті є те, що на прикладі зразків-діалогів саме й простежується логіка формування пояснення, причини його появи [4, с. 143–146].

Так, наприклад, у таких контекстах функція пояснювального компонента у чужому мовленні фактично полягає у верифікації суджень мовця і є підтвердженням або запереченням того, що своїми висловленнями він досяг відповідної мети комунікації. Так, ілюструє ситуацію спілкування, коли мовці дотримуються принципу ширості такий діалогічний контекст:

– Фортепіано те саме, – сказала вона (тітка Аполінарія – С. Г.). – І фотокартки ті самі. Ні, однієї бракує.

– Авжеж, – мовила Ванда. – Я вам уже про це розказувала.

– Тобто не захотіла розказувати, – поправила Аполінарія. – При цьому янголику не захотіла, – кошаву руку Аполінарії потягла до Мирославиної голови (В. Шевчук), у якому пояснювальна репліка могла б стати причиною для припинення спілкування, оскільки її автор відкрито викриває неправдивість висловлення співрозмовника. Проте до ілокутивного наміру автора пояснювального компонента це не входить, що й засвідчує використання наступної репліки, в якій Аполінарія висловлює розуміння імплікації нещирості у висловленні Ванди (небажання говорити про сімейні таємниці при малій дитині). Ілокутивний потенціал такого висловлення полягає саме в непрямій відмові першому мовцеві в майбутніх зустрічах.

У разі, якщо слухач свідомо йде на викривлення в своєму (пояснювальному) твердженні-перепитуванні змісту висловлення першого мовця, виникає конфлікт непорозуміння, який, наприклад, сприятиме розгортанню дискусії (якщо перекручення змісту другим слухачем було свідомим ходом), або ж стимулюванню першого мовця до низки нових пояснень (у разі конструктивної бесіди), або ж припиненню спілкування взагалі (комунікативного провалу, який може мати найрізноманітніші підстави).

За принципом ефективної комунікативної взаємодії побудований такий діалогічний контекст :

– Не хвались так, Васюто, – відповів своїм поважним голосом Карпо, – короткі-бо очі людські, не видно їм кінця ділові.

– Тобто: кажи гоц, як перескочиш? Та вже якось перескочимо (Б. Грінченко), де другий мовець «розгадує» іронічно-метафоричний зміст висловлення першого мовця й подає його інтерпретацію, яка дозволяє йому ствердити власну переконаність у можливості бути таким впевненим.

Яскравим свідченням однієї з причин появи пояснювальних висловлень є такий приклад (діалог відбувається між чоловіком та дружиною, при цьому жінка підозрює чоловіка у зраді, а тому веде цілеспрямовану стратегію випитування, тобто однобічно недотриманим є принцип ширості): Врешті Гаїнка озвалася :

– А що ти сьогодні в волості чув?

– Та так... нічого... оддав гроші та й вернувся.

– А у Васюти не був?

– Ні! А чого б я там мав у його бути?

– Та хіба я знаю?... Та ж у вас усе справи... Та й давно вже в його не був...

– Давно? А учора?

– Чи то пак : він у нас давно не був.

– А хіба ж як я до його піду, дак то він у нас буде?

- Та... ну... може, прийде...
- А нащо тобі той Васюта?
- Да так... він такий гарний, веселий, балакучий...

Гаїнка, заплутавшись із тим васютою, плела, аби плести, а Зінько думав:

– Чого це вона так його вихваляє, у якому мовець виправляє сказане в попередньому висловленні внаслідок неконтрольованості спілкування: насправді співрозмовницю цікавить зовсім не Васюта, а інший знайомий їй чоловіка – Грицько, до дружини якого (за її підозрою) він залицяється. Бажання не викрити своєї підозри примушує співрозмовницю починати здалеку, але неактуальність цього блоку спілкування, опосередкована співвіднесеність його з основним завданням комунікації (випитати актуальну інформацію), спричинює безконтрольність ведення діалогу, про що свідчить пояснювальне висловлення. Це, врешті, й стає для співрозмовника підставою запідозрити співрозмовницю в нещирості, а відтак шукати істинних причин цього, тобто сприяє посиленню діяльності чоловіка щодо визначення ілокутивного наміру співрозмовниці. Проте віддаленість теми бесіди від основного, що хотіла випитати співрозмовниця, не дозволяє співрозмовникові виявити справжню мету спілкування. У продовженні цього діалогу дружина наближається до безпосередньої теми :

– А до Грицька ти часто ходиш?

– Ще й частіше ходитиму, бо треба ж учити його читати... А завтра ввечері вдвох підемо – читання гуртове буде.

Ця відповідь запекла коло серця Гаїнці (Б. Грінченко), але нерозпізнаний чоловіком ілокутивний намір дружини сприяв тому, що отримана нею відповідь тільки посилила підозру.

За схожою моделлю, тобто коли комунікація здійснюється на засадах нещирості, побудований такий діалог:

– А скажіть, хто перший убитого Грицька побачив?

– Та Зінько ж Сивашенко.

– Хм... І не сусіда йому, а перший побачив... Сусіди ще не кинулись, а він уже й побачив...

– Та й Юхим же слідком за їм, бо він, – каже, – в двір, а Зінько з сіней!

– Ото ж то й то, що Зінько з сіней! А як на вашу думку, Григоріє Павловичу, – мабуть, той, хто перший побачив, той найбільше й зна про це діло?

– Тобто – щоб Зінько? – здивувався Копаниця.

– А що ж? Хіба ж Зінько такий святий, що не може цього зробити (Б. Грінченко), але на відміну від попереднього, пояснювальний компонент у діалозі належить другому співрозмовникові, який розгадав прихований намір першого – звинуватити на підставі фактів та припущень третю особу в злочині.

Отже, на рівні діалогічного мовлення пояснювальні висловлення можуть функціювати як висловлення, продуковані одним мовцем, та висловлення, що мають розчленовану структуру, коли пояснюване належить одному, а пояснювальне – іншому комунікантові. Конструкції останнього типу становлять яскраве свідчення взаєморозуміння мовців у процесі спілкування. Комунікативний аспект дослідження пояснювальних конструкцій як діалогу передбачає залучення поняття мовленнєвого контексту. Це достатнє смислове оточення, яке дозволяє більш чітко й аргументовано простежити закономірності утворення й функціонування пояснювальних конструкцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1999. – С. 668–684.
2. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики : учебник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – С. 7.
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М., 1981. – С. 74–75.
4. Глазова С. М. Зумовленість пояснення комунікативною спрямованістю висловлення / С. М. Глазова // Актуальні проблеми синтаксису: матеріали Міжнародної наукової конференції / Укл. Гуйванюк Н. (наук. ред.) – Чернівці : РУТА, 2006. – С. 143–146.
5. Гордон Д., Лакофф Дж. Постулаты речевого общения / Д. Гордон, Дж. Лакофф // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1985. – Вып. 16. – С. 276–302.
6. Комина Н. А. Систематика коммуникативно-прагматических типов высказывания / Н. А. Комина // Прагматические аспекты функционирования языка. – Барнаул : Алтайский гос. ун-т, 1983. – С. 93–101.
7. Матезиус В. О. О так называемом актуальном членении предложения / В. О. Матезиус // Пражский лингвистический кружок. – М. : Наука, 1967. – С. 239–245.
8. Падучева Е. В. Актуализация предложения в составе речевого акта / Е. В. Падучева // Формальное представление лингвистической информации. – Новосибирск : ВЦ СО АН СССР, 1982. – С. 38–63.
9. Серль Дж., Вандервекен Д. Основные понятия исчисления речевых актов // Новое в зарубежной лингвистике / Дж. Серль, Д. Вандервекен. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 18. – С. 242–263.

УДК 615.1:58]:378.147–057.875

*Гонтова Т.М., Гапоненко В.П., Мала О.С.,
Руденко В.П., Проскуріна К.І., Машталер В.В., Козира С.А.*
Національний фармацевтичний університет, м. Харків

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФАРМАЦЕВТИЧНА БОТАНІКА» ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФАКУЛЬТЕТУ З ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

У статті обговорюються принципи організації викладання і впровадження нових, сучасних методичних підходів з дисципліни «Фармацевтична ботаніка», які дозволяють полішити якість і ефективність освіти у здобувачів вищої освіти факультету з підготовки іноземних громадян у Національному фармацевтичному університеті.

Ключові слова: іноземні студенти, фармацевтична ботаніка, іспит «Крок», критерії оцінювання, контроль знань.

В статті обсягаються принципи організації преподавания и внедрения новых, современных методических подходов по дисциплине «Фармацевтическая ботаника», которые позволяют улучшить качество и эффективность образования у соискателей высшего образования факультета по подготовке иностранных граждан в Национальном фармацевтическом университете.

Ключевые слова: иностранные студенты, фармацевтическая ботаника, экзамен «Крок», критерии оценивания, контроль знаний. *Annotation. The article discusses the principles of the organization of teaching and introducing new, modern methodological approaches to the discipline "Pharmaceutical Botany", which can improve the quality and effectiveness of education among higher education applicants of the faculty for training foreign citizens at the National University of Pharmacy.*

Keywords: foreign students, pharmaceutical botany, examination "Krok", assessment criteria, knowledge control.

Підготовка іноземних студентів у НФаУ є однією з важливих форм міжнародного співробітництва з країнами світу. Кількісні показники чисельності